UNITED STATES HOLOCAUST MEMORIAL MUSEUM

Ukrainian Museum-Archives of Cleveland
Displaced Persons Camp Periodicals Collection

Item in Public Domain or an Orphan Work:

The United States Holocaust Memorial Museum Library respects the copyright and intellectual property rights associated with the materials in its collection. According to the Library's knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified. If you hold an active copyright to this work--or if you know who does--please contact the USHMM Library by phone at 202-479-9717, or by email at reference@ushmm.org.

Also available via libraria.ua.

ВІСТНИК

УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ

На правах рукопису

Ч. 2

5

ДО ВІДОМА ЧЛЕНІВ УКРАЇНСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНО-ДЕРЖАВНОГО СОЮЗУ !

Ми одержуємо запити з місць, від членів Союзу з проханням поінформувати про причини радикальної зміни у Проводі Українського Національно-Державного Союзу.

Доводимо до відому про слідуюче :

1. Як відомо Український Національно-Державний Союз повстав на базі Організованої Української Громадськости.

2. Організована Українська Громадскість складалася : з Великоукраїнської нової еміграції, Західньоукраїнської еміграції та еміграції 1920-х років, що вийшла на чужину під прапором Української Народньої Республіки.

3. Помимо необхідности розв"язання практичних завдань, які стояли перед Організованою Українською Громадскістю, малося на увазі створити передумови до політичної діяльности серед еміграції і об"єднати суспільні і політичні елементи під прапором н а ц і о н а л ь н о с т и і д е р ж а в н о с т и, перетворивши Організовану Громадськість в п о л і т и ч н у о р г а н і з а ц і ю.

4. З мотивів загально-політичного стану нової політичної еміграції і завдань внутрішньої політики практичний Провід /Управу Союзу / на Першому З"їзді Українського Національного Державного Союзу було передано в руки Старої і Західньоукраїнської еміграції.

5. Ні Організованій Українській Громадськості в доз"їздівський період, ні УНДС за останній рік його роботи не пощастило добитися розв"язання основних проблем щодо зовнішньої і внутрішньої політики. Це привело до ухвали Проводом Союзу УНДС резолюції з попередженням Державного Центру про перехід УНДС до пасивної підтримки У р я д у в разі невиконання ним вимог УНДС щодо внутрішньої і зовнішньої політики / Постанова Президії Ради і Управи УНДС від 21.4.1947 року/.

6. Таку позицію частина Управи Союзу, переважно з старої еміграції, внутрішньо не сприйняла і, прийшовши на Другий З"їзд УНДС у більшості, добилася обрання нового керівництва з переважаючою більшістю з старої еміграції.

7. Великоураїнська нова еміграція, що вийшла організовано з Великої України і відограла ведучу ролю в організації Організованої Української Громадськости, а так само і УНДС ч е к а є нової політичної і тактичної лінії, яка б задовольняла вимоги сучасного моменту. Появу такої лінії вона вітала би і радна була би підтримувати її політично і практично. В разі ж відсутности такої програми вона змушена буде перейти до опозиції в середині Союзу, прагнучи й далі до зовнішньої і внутрішньої єдности організації і перетворення складових частин Союзу в одну органічну цілість.

8. Всі члени УНДС, для яких попередній Провід Союзу зберігав авторитет, закликаються до лояльного ставлення до УНДС як до організації і активної розбудови його в практичній ділянці і в усіх галузях життя й потреб Союзу.

9. Західньоукраїнська частина бувшої Організованої Української Громадськости, не досягнувши поставленого завдання перейти органічно до нової лінії, відмовилась брати участь в керівних органах Союзу, ставши так само до активної роботи в Союзі на практичних ділянках рядових членів Союзу.

10. Таким чином треба вважати, що політичну відповідальність за подальшу діяльність УНДС несе, із бувших груп Організованої Української Громадськости, група, іменована Старою еміграцією, яка вийшла на еміграцію під прапором У Н Р.

Провід Нової Організованої
Великоураїнської Громадськости.

Жовтень 1947 р.
Франкфурт н/М.

В. Лісковицький

МАЙСТРИ СОЦІЯЛІСТИЧНОГО ГОЛОДУ

Посуха весни і літа 1946 р. в Україні поставила цю найплодючішу й найбагатішу природними ресурсами країну перед загрозою голоду. Знаючи, що без хліба воювати не можна, вже з липня минулого року большевики знизили свій занадто високий тон в переговорах з західними великодержавами і несподівано виявили деяку схильність іти на поступки. Ясно було, кажучи по- московському, що " голод не тьотка"! Восени совєтські продовольчі органи з напругою виколачували з колхозників пуди / вже не тони й центнери, як колись!/ збіжжя, а большевицька преса гістерично підбадьорувала до хлібоздач і картала тих, хто саботує здачу хліба " соціалістіческому государству" і прихоєує від нього натурфонди. З другого боку, наполягалося на УНРРу, щоб не припиняла постачання борошном і товщами Донбасу, шахтарі якого виживлювалися в основному з цих благодійних подарунків " гнілой експлуататарской сістеми капіталізма". Одночасно провадилися залаштункові переговори про позику в США, спочатку - 6 міліярдову, а потім все меншу, нарешті - лише " голодну " 25 -мільйонову, що все ж таки перепалася, бо дяді Саму обридло панькатися з портнером, який робить пристійне обличчя при нечесній грі. Справа закупити за посередництвом свого югославського прислужника Тіто 200.000 тон пшениці теж не вдалася. Отже, демонстративно-політична поставка Франції з України влітку минулого року 500.000 тонн пшениці не могла вже затулити факта надзвичайних харчових труднощів в " щасливій, квітучій УССР ", на яку щедро світить не тільки натуральне сонце, а також і не менш пекуче штучне сонце сталінської конституції.

Повесні 1947 вже втретє за совєтської влади країна переживала страшний апокаліптичний голод. Вперше це трапилося в 1921 р., коли Україна, особливо її південна степова частина, ще продовжувала чинити збройний опір окупантам-большевикам. В 1919-20 р.р. продовольчі загони Червоної Армії і ЧК " викачали " в порядку продразвьорстки хлібні запаси попередніх років в українських селян і козаків, щоб нагодувати зголоднілу московську північ. Відомо, що для степової України страхові резерви харчів завжди конечно потрібні з огляду на періодичну посуху, що є найбільшою і важко передбачуваною загрозою причорноморсько-озівський безлісних теренів. Так і сталося це нещастя в 1921 р. Коли в кінці літа того року попалені спекою степи губерній України - Катеринославської, Симферопільської, Миколаївської, Одеської і Олександрівської - не дали хліборобам нового врожаю; привезти ж не було звідки, бо й сусідні - Тамбовська, Полтавська, Курська, Харківська і Вороніжська губернії та Кубано-Чорноморський край самі ледве животіли, а старого хліба запасів вже не було, - то мільйони українських селян загинули від голодної смерті, черевного й висипного тифу, холери і ріжних шлункових захворювань, виснаження. " Кремлівський мрійник " - Ленін використав це народне горе як підставу для того, щоб пограбувати й розпродати за кордон церковні речі, ніби для допомоги " голодуючим Поволжя "/ не України/! Харчову підтримку Україні подала тоді лише американська благодійна організація АРА, що віджвлювала безпритульних дітей по дитячих будинках, постачала голодуючу інтелігенцію міст пакунками з харчами і т. ін. Але не пройшло й року, як большевики відмовилися від допомоги АРА, як вже " непотрібної ", а насправді тому, що спостерігання України американцями- уповноваженими АРА порушувало правдоподібність соціялістичного міражу " Росії у мряці " / вислів покійного Г. Уелса/.

Голод 1921 р. зламав спротив України большевицькій окупації. Кремлівські диктатори засвоїли цю науку в и к о р и с т а н н я г о л о д у, як способу приборкання неслухняного населення окупованих колоній червоної Москви. Коли колхозний тотальний грабунок, розпочатий в 1929 р. наштовхнувся на стихійний опір українських селян, що не хотіли задурно працювати, як нові кріпаки на нових панів - то

восени 1932 р. з Москви було дано директиву генеральному секретареві ЦК КП/б/У Косіору організувати голодування українських селян, щоб загнати їх голодом до колхозів, примусити працювати " на нашій, не своїй / вже усуспільненій !/ землі" і віддавати " добровільно" весь продукт своєї праці, за винятком злиденного пайка, - " соціялістичній " державі. Штаб большевицької партії в Україні наказав всім своїм н а д з в и ч а й н и м уповноваженим по хлібозаготівлях виконати надмірно збільшений плян за в с я к у ц і н у, швидко й повністю, - " взяти у селян весь хліб, н а в і т ь з к р о в " ю, коли це потрібно". Вже перед Різдвом у всіх селян всієї України було витрушено з комор і сусіків все борошно, крупи й зерно, навіть насінньове. Елеватори були переповнені вщерть хлібом. За браком місця, збіжжя переховували будьде, і воно масами від того псувалося. З чорноморських портів тисячами тонн експортувалася українська пшениця по демпінгових цінах за кордон, засвідчуючи тим нечувано-блискучі раптові досягнення " соціялістичного сільського господарства". До влади в Німеччині приходив Гітлер, і большевики передбачали повесні 1933 р. збройний зудар з німецьким націзмом. Адже кінчався десятирічний термін їх торговельної угоди з Німеччиною після Роппало, за якою вони постачали Німеччину дешевою сировиною. Кінець цієї угоди визначав і кінець репараційних платежів Німеччини Аліянтам за пляном Дауеса. А це визначало неминучу війну. Большевики сміливо вчиняли деструкцію европейського і світового господарства. Спустошена й знесилена голодом Україна - плядцарм очікуваної війни - мусила бути доведеною в 1933 р. до такого стану, щоб стала не джерелом постачання харчів і сировини для нових окупантів її, а нестерпним тягарем. Лише майбутні історики певно встановлять, чому все ж таки не вибухло війни в 1933 р. Оскільки ж її не було, то большевики досягнули лише першої мети : тотального колхозного покріпачення українського селянства.

Вже під новий 1933 р. селяни в багатьох областях України не мали хліба, навіть ячмінного, і перейшли на харчування картоплею й буряками. Але і тої їжи скоро забракло. Повесні 1933 р. хлібороби примушені були вже споживати кору з дерев, замісць хліба. Макуха вважалася дорогоцінними ласощами. Слабіші люди опухали і вмирали. Лікарям було наказано реєструвати, що це випадки смерти від " авітамінозу" / хіба може бути голод в " квітучій" УССР ?/. Міцніші люди кидали все - жінку, дітей, зруйноване господарство і вдавалися в мандри до міст, де можна було купити через знайомих пару хлібів або випрохати як милостиню шкоринок, простоявши півдня біля черги до хлібної крамниці. З Ленінграду надсилали тамошні мешканці своїм рідним в Україні пакунки з українським цукром і борошном. Московський " пролетаріят " теж не голодував. В травні 1933 р. тисячі виснажених, обдертих і завошивлених жебраків-селян і селянок з дітьми вимирали / при повній байдужості до них " робітничо-селянського уряду"/ по вулицях міст України, де вони шукали і не находили собі порятунку, а вранці, на світанку, їх трупи вивозилися міліційними вантажними автами в яри за містом; там їх навалом складалося і присипалося землею. Батьки по селах вбивали, варили і їли своїх дітей, діти - старих батьків. Лікарям було заборонено заактовувати випадки людоїдства / хіба є така хвороба в загально відомих европейських підручниках хвороб ?/. Преса аж гула від вихвалянь грандіозних досягнень " соціялістичної системи" сільського господарства. Большевики рішуче одкинули пропозицію американських благодійних організацій - прийти на допомогу голодаючим в Україні, бо в цьому вони не вбачали жодної потреби для " квітучої " УССР. Своєму ж підвладному населенню комуністичні функціонери пояснювали, що голодують лише ті кулаки й підкулачники, " вороги народу", котрі не хочуть працювати, і що це цілком нормально з огляду на " справедливу " комуністичну засаду - " не трудящійся - да не ест ".

Надлюдськими зусиллями виснажені рештки селян, з допомогою засівних і вборочних бригад міського населення, перебороли голод 1933 р., зібравши весь на диво щедрий врожай того року. Потім " гаряче любімий " диктатор ощасливив упокорених селян дозволом мати власну корову / одну ! / і 0,15 га присадибного городу / не більше ! /. Оскільки війна з німецькими фашистами відкладалася, недоцільно було далі виморювати голодом українське населення, - від цього ж могло зазнати шкоди блискуче " соціялістичне будівництво" і московська вавілонська вежа могла завалитися недобудованою. Люди одержали відносний перепочинок на декілька років.

Німецький наступ 1941 р. на Україну йшов такими несподівано бравурними темпами, всупереч обіцянкам " генералісімуса " воювати лише " малою кров"ю" і " на чужій території", - що большевики н е в с т и г л и організувати нового всеукраїнського голоду, хоч би в такому ж маштабі, як було в 1933 р., хоч як вони прагнули цього. Вивезти весь хліб з України за Волгу не було можливости, бо майже вся територія України потрапила під німецьку окупацію ще перед кінцем зібрання врожаю. Знищування елеваторів і харчових склепів, псування сільськогосподарських машин, щоб не дати зібрати врожай, вирізування й вигін всієї худоби з України, витранспортування всіх тракторів і т. ін. вчинили величезні руйнації в українському сільському господарстві, але не могли цілком перешкодити селянам і селянкам України запастися достатньою кількістю харчів на зиму 1941-42 р. і насінням на посів наступного року. Руїна війни найбільше спустошила українські села в другій фазі її - в період відступу німців і нової окупації України большевиками в 1943-45 рр. Тоді в цей період тотально випалювано села / знищено 28.000 сел з понад 7.000.000 хат / і вивозювано людей і худобу до Німеччини / всього Україна втратила за війну 7,5 міл. великої рогатої худоби, 3,3 міл. коней, 9,3 міл. свиней, 7,3 міл. овець і кіз і 59,2 міл. хатнього птаства /.

Погром України, вчинений солідарно і однодумно націстами і комуно-фашистами, довів цю країну до стану спустошення, винародовлення, здичавіння і злиднів, нечуваних з часів татарської навали XIII ст. На Великій Україні тепер нема де людям жити / багато живуть в земляних норах /, нема чого їсти, бо бракує худоби і нема чим хліб робити / жінки лопатами копають лани або тягають на собі колгоспні плуги на оранці /, нема в що вдягтися та взутися / ходять майже нагі, як у " раю " /. В першому році після війни - 1945 р. такий стан большевицька пропаганда натурально пояснювала неминучою післявійськовою розрухою. Напружені зусилля сільської людности в тяжких надзвичайно тяжких умовах організувати врожай 1946 р. були в корені підрізані згаданою посухою весни - літа минулого року. Напровесні 1947 р. по селах України не тільки не було вже чого їсти, а бракувало навіть, чим обсіватися. Повторився апокаліптичний голод 1933-го року.

Між тим протягом цілого року, починаючи з першої сесії УНО в лютому 1946 р., взаємини між урядом диктатора С а т а н а л і н а і демократичними державами західного світу раз-у-раз погіршувалися. Большевики вже одверто трактують своїх недавніх тимчасових " союзників", як нових ворогів з кола " капіталістичного світу". Одним з місць можливого нового воєнного розиграша яскраво намічуються Балкани, Близький Схід і знову ... Україна.

Отже большевикам треба п о с п і ш а т и, щоб підготувати український плацдарм до нового туру " імперіялістичних війн і пролетарських революцій". Для цього треба тепер же, ще поки не кінчився 1947 р., " викачати " у селян весь чисто хліб, аж до насіння включно. Тоді влітку наступного року Україні не зможе вже допомогти ніяка УНРРА. Скупі й облудні газетні замітки в державній пресі УССР свідчать, що одночасно з відрядженням в УССР на пост " місцевого диктатора " - генерального секретаря ЦК КП/б/У - відомого ката українського народа - Л. М. Кагановича - почалася шалена кампанія " викачки " від селян їх власних насіннєвих фондів.

" місцевого диктатора " - генерального секретаря ЦККП /б/У -відомого ката українського народу - Л.М. Кагановича - почалася шалена кампанія " викачки " від селян їх власних насіннєвих фондів. Безпосередньо цією операцією керував новопризначений на пленумі ЦККП/б/У 3.Ш.47 р. секретар ЦККП/б/У по сільському господарству і з а г о т і в л я м Патоличев Ніколай, теж відряджений для цієї мети з Москви і " обраний " на пленумі ЦККП/б/У, разом з Л.М.Кагановичем, членом Політбюра і Оргбюра ЦККП/б/У. Надзвичайність цих призначень свідчить про надзвичайність завдань і повноважень, що їх покладено на цих майстрів соціялістичного голоду.

В офіційному інформаційному повідомленні ЦККП/б/У про заплянований для України долю сказано коротко і ясно : " Пленум ЦК КП/б/У ухвалив постанову про невідкладні заходи для підготовки до весняної сівби. Для докладного обговорення практичних міроприємств для здійснення постанови пленума ЦКВКП/б/ " Про заходи піднесення сільського господарства в післявоєнний період " вирішено скликати черговий пленум ЦККП/б/У". Цю постанову вже видано тиражем в 800.000 примірників самою українською мовою, / а скільки ж російською ? а де мовами всіх народів СССР ! На таке діло не шкодують паперу ! / Комуністична преса, за директивами агітпропів, ураганним гвалтом паперового ентузіязму маскує /як і у 1933 р.!/ надзвичайно важкий стан сільського господарства України, особливо Великої, і те, куди її мають запроторити " гаряче улюблені і мудрі" теперішні провідники бандити і карні злочинці.

" В колхозах, МТС і совхозах Сталінської області працівники сільського господарства з великим піднесенням обговорюють і схвалюють цю історичну постанову ЦКВКП/б/", - пише " Правда України" з 4.III.47 р. / російською мовою !/. -" В агрокабінеті колхоза ім. Тельмана Селідовського району, після колективного прослухування по радіо постанови пленуму, відбулося зібрання колхозників. Колхозник Римач, що виступив, сказав : " Партія ставить перед нами невідкладне завдання - забезпечити таке п і д н е с е н н я сільського господарства, що дозволило б в н а й с к о р щ и й термін утворити в країні д о с т а т о к х а р ч і в і сировини для промисловости і п о т р і б н и х д е р ж а в н и х р е з е р в і в /тоб-то для запланованої війни !-В.Л./ і ще більше зміцнити могутність колхозного ладу і піднести добробут колхозників і всього народу "... і т.д. Там же в статті, надрукованій за підписом Е.Дяченко, депутатки Верховного Совета УССР, ланкової колхоза " Нове життя " Шполянського району на Київщині, декляруеться, що " колхозники розцінюють це мудре рішення партії, як винятково важливе міропримство для зміцнення колхозів, для підвищення врожайности й зросту добробуту трудящих" і т.д. Сама Дяченко, ланкова якої, за її свідченням, одержала минулого року врожай цукрових буряків на 4,5 га по 520 центнерів з га, - обов"язується в цьому році здобути одразу вже по 1.000 центнерів буряків з га / так ! /. Рекорди статистичного спорту !

А між тим, поза цими рекламними агітками першої сторінки газети - ховається величезна всенародня трагедія. В тій же газеті з 12-го лютого, але вже в кінці її, під наголовком " Ширить патриотическое движение за пополнение с е м е н н ы х фондов к о л х о з о в из л и ч н ы х запасов трудящихся ! " - наведено низку відомостей про те, як у селян викачують " добровільно" / = примусово ! / їх власне насіння / або харчі ?/, бо колхозам його катастрофічно бракує." Патріотичний почин трактористів бригади Нагуторова з в о в ч а н с ь к о ї М Т С / на Харківщині - В.Л./, що організувала збір насіння з

особистих запасів для поповнення насінньових фондів колхоза ім. 17-ої партконференції, знаходить все ширшу підтримку в колхозах і МТС області. Бюро харківського обкому КП/б/У прийняло спеціяльну постанову, що в ній цілком схвалює ініціятиву бригади Непуторова. Обком партії закликав всіх трактористів і трактористок, колхозників і колхозниць Харківщини, за прикладом вовчанських трактористів, вносити з о с о б и с т и х з а п а с і в з б і ж ж я, к а р т о п л ю і насіння городини для поповнення насінньових фондів в колхозах і для поширення за цей рахунок посівної площі" і т.д. Отже це практично визначає, як і повідомляється стриманіше далі, що трактористи і колхозники одривали від свого харчування й жертвували : хто 10 клг. картоплі, хто - стільки й кілограмів збіжжя, або соняшника, або квасолі, або проса тощо. Злидні колхозів досягли такого катастрофального розміру, що наприклад, забезпечення засіву " добровільно" зібратимуть в Ровенській МТС насінням 6 га /так / землі вже вихваляється, як не абияке досягнення ! Секретар Кіровоградського Обкома КП/б/У - Г.Петров заспокоює, що далі і не такі ще будуть досягнення:

" Это - только начало. Советские і партійные організації Кіровоградской області приложат все усілія в тому, чтоби активно поддержать з а м е ч а т е л ь н о е движеніе передових людей села і м а к с і м а л ь н о использовать м е с т н и е ресурси для пополненія семенних фондов колхозов" /"Правда Укр." 12.II.47./.

Отже, замісць того, щоб завезти на спустошену і прибиту голодом Україну насіння з Поволжя або Сибіру, - використовуються " місцеві ресурси"!

Брак для посіву навіть картоплі доходив до того, що 28.XII-46р. міністерство хліборобства і міністерство торгівлі УССР видали наказ " Про заготівлю верхівок харчової картоплі для засіву в 1947 р". За цим наказом торговельні організації УССР мали заготувати до весни 40.000 центнерів цих " верхівок ", тобто, просто кажучи, картопляного лушпіння, /обрізків/ що залишається при чищенні картоплі перед кухонним вжитком її. 12.II-47 р. зрадана газета констатувала, що "Пищеторги" не дбають про подвійне використання тієї самої картоплі, - і для їжи і на посів. У Ворошиловграді замісць запланованих 5.100 центнерів лушпіння заготовано лише - 20, в Одесі - 5, а в Києві, Харкові, Дніпропетровську, Сталіно навіть не почали цієї авральної справи. Якийсь функціонер цих справ Ф.Попович пише :

" Надо решительно покончить с подобной практикой, памятуя, что дело іде т о в а ж н е й ш е м участке борьби за урожай".

При такому харчовому стані України, розуміється, починають шукати в и н и н к в " недоперевиконанні" премудрих плянів большевицьких партійних боїв. Газети вже недвозначно пишуть про " відповідальність агрономів за врожай". В перекладі цієї умовної совєтської термінології на звичайну людську мову - це значить, що будуть знову засуджені і заслані тисячі агрономів і колхозних бригадирів в краї, дуже віддалені від України.

Оплата праці за цією новою постановою ЦК також набуває ультрапотогонних форм, а саме : це буде " оплата праці за ї ї н а с л і д к а м и ". " Это мероприятіе, - пише Б.Дяченко, - заставіт нерадівих призадуматься і ізменіть своє отношеніе к труду в колхозе. Теперь-то они не будут прятаться за чужой спіной" /"Правда Укр. 4.III.47/. Отже, серед голодних, босих і напівголих людей нині вишукують " лодирей" і " прогульників ", з наслідком відомим і єдиним : засудження й заслання. Але всі обов"язані радіти і дуже хвалити цю нову, неминуче " мудру" постанову. Тому " знатний бригадир тракторной бригади Мало-Полошнянської МТС / Кировоградської області/ Гитало заявив :

" Рішення Пленума ЦК КП/б/ вносить повну ясність в оцінку

нашої праці. Досі оцінка праці тракторних бригад у нас провадилась однобічно, без урахування виконання важливіших видів сільсько-господарських праць. Пора нам навчитися рахувати не тільки гектари умовної оранки, а й те, як виконано завдання по основних галузях робіт, в які терміни, обліковувати врожай в обслуговуваних колхозах" /"Правда Укр." 2.III.47/.

Насправді ж, МТС не можуть повноцінно працювати через несвоєчасний ремонт машин, через брак запасних частин, що є поширеним явищем. " На складах і базах предприємствах /для тракторових плугів -З.Л./ еще почті нет," - пише на початку березня 1947 р. /так!/ один з директорів МТС Сумської обл./ "Правда Укр". 4.III.47/. В гірше організованих районах, як наприклад, Розовський район Запорізької обл., машини більше простоюють, ніж працюють; через те дуже низька продуктивність праці ; керівники МТС часто навіть не знають, де працюють їх машини. " Передовий " Пологовський район тієї ж області " досяг " великих успіхів в ремонті збиральних машин тим, що було надіслано комсомольців для ... " збору запасних частин по дворах колхозників ... "

Міроприємство це дало чудові наслідки - колхози з а б е з п е ч и л и себе в п о в н і запасними частинами" /"Правда Укр." 4.III.47/. Читаючи це, доводиться припустити, що або двори колхозників являють собою тепер щось вроді технічних склепів, або що геніяльні майстри соціялістичного голоду вміють, як фокусники, виловлювати з повітря; бур"яну і взагалі з нічого запасні частини, або що " правдоподібний " характер газетних кореспонденцій совєтської завжди офіційно-оптимістичної преси залишився тим самим, як і раніше, Барон Мюнхгаузен і Тартарен з Тараскону мають в XX ст. в Східній Европі талановитих наслідувачів і вдосконалювачів свого безсмертного мистецтва.

Від повної голодової катастрофи знову, як і в 1933 р., врятувала Україну її чудова земля, що щедро родить при умові своєчасних дощів. В той час як Західна Европа висихувалася влітку цього року від посухи, - на схід від лінії Керзона йшли весь час щедрі дощі. Тому врожай вдався понад звичайний. Комуністичні погоняйли задумалися в першу чергу над тим, як викачати цей врожай у селян, бо хліб-то є найважливіша стратегічна сировина, а колхозники вже привчилися жити й без хліба. Не минув ще червень міс. і пшениця ще достигала на полях, як відбулося 23-26.VI-1947 Пленум ЦККП/б/У, що займався виключно питанням збору врожаю та хлібозаготівлями. Поспішливість і закерлиність большевиків одверто проявилися в " вказівках" обергоногича" Л.М.Кагановича, що " треба усі ці роботи провести в м а к с и м а л ь н о с т и с л и х і с т р о к", зібрати врожай без втрати, з п е р ш о г о д н я з б и р а н н я п р и с т у п и т и д о х л і б о з д а ч и - першої священної заповіді кожного колхозника " / Радянська Укр. 29.VI.1947/. Отже, Л.М. Каганович клопочеться над тим, щоб одержати хліб у колхозників раніше, ніж вони самі почнуть його їсти. Другою турботою цього райхскомісара є те, щоб селяне не з"їли свого хліба більш, ніж дозволено їм, щоб вони не вмерли з голоду. " Радянські заготівельні органи повинні підвищити державну дисципліну в хлібозаготівлях, не допускати порушення податкової дисципліни, провадити рішучу боротьбу з усякого рода спробами антидержавних дій, спрямованих на зрив виконання пляну хлібозаготівель". Л.Каганович передбачає, що голодні колхозники будуть красти колоски, - тому він настановляє своїх прихвостників : " Треба повести рішучу боротьбу з розкраданням зерна, організувати старанний облік його і зберігання на складах. На в с і й зібраній площі слід провадити старанне дорібування колосків кінними й ручними граблями, а також збирання колосків вручну, широко

залучаючи до цієї роботи, поряд з дорослим населенням, також підлітків піонерів" / Там же /.

Постанови цього Пленуму " Про збірання врожаю "; " Про заготівлі хліба " дуже просторі, з наміром передбачити все чисто до дрібниць, є не лише зразками бюрократичної большевицької " аракчеївщини", але й дають дещо для зрозуміння сучасного стану сільського господарства в Україні.

З цих постанов, насамперед, з"ясовується, що самі большевики сподіваються " відновити протягом трьох років - 1947, 1948 і 1949 рр. по валовому збору довоєнний рівень виробництва зерна. Це значить, що сільське господарство України нині значно відстає від передвоєнного рівня і що нема жодної надії сподіватися швидкого його повернення хоч би до передвоєнного стану. Тому для відзначення " досягнень " весняної сівби 1947 р. Постанова бере порівняння 1947 р. лише з попереднім 1946 р., залишаючи без згадки цифри, напр., 1940-1941 р.р.

По-друге, видно, що величезний недосів озимих культур большевики хотіли надолужити засівом ярових культур повесні 1947 р., особливо ярої пшениці і проса. Але дійсність відставала від бажання : в областях - Вінницькій, Одеській, Херсонській, Миколаївській і Чернігівській - " сівба ярих колоскових тривала 15-18 днів і провадилась повільніше, ніж минулого року ". Так само далеко не виконано було пляну сівби по такій важливій культурі, як картопля: колгоспи виконали на 67 %, а радгоспи й того гірше - на 46,2 %. І це не зважаючи на те, що " поліпшилось оперативне керівництво сільським господарством, що насамперед проявлялося у більш гострому і своєчасному реагуванні з боку партійних та радянських організацій на ті чи інші зриви та хиби, що виявилися в ході весняної сівби ". Це практично визначає вакханалію арештів, судів і адміністративних заслань. Таким чином люди мають відповідати за тяжкий стан сільського господарства в Україні, а не комуністична система і спровокована нею війна. Між тим, як констатує Постанова, - " колгоспи не забезпечили себе насінням, фуражем, а в ряді місць і продовольством ; парк сільсько-господарських машин і тракторів, який за час війни зазнав великих руйнувань і спрацьовання, в кількісному і якісному відношенні відстає від потреб; кінське поголів"я за час війни зазнало великого скорочення, а наявне в колгоспах живе тягло, в наслідок недороду кормів в 1946 р. було виснажене... Сільське господарство України повністю ще не відбудоване "... / Там же /.

По-трете, щоб не провалилася весняна сівба в Україні, большевикам довелося підхарчовувати голодаючих селян. " Одержана допомога продовольством дозволила організувати громадське харчування в полі, що дало можливість колгоспникам успішно справитися з труднощами весняної сівби"... / Там же /. Недурно голова ради міністрів УССР Корнієць частував 28.VI. парадним обідом голову місії ЮНРРи в Україні п. Поль Уайта з його співробітниками.

Найбільше уваги приділено було збиранню врожаю. Для цього наказано було : 1/ " організувати своєчасний вихід на збиральні роботи всіх колгоспників, робітників МТС і радгоспів", 2/ " своєчасно організувати ручне збирання врожаю косами й серпами", " звернути особливу увагу на організацію ручного збирання хлібів ", " виділення по кожному колгоспу і радгоспу груп косарів ", це говорить не на користь механізації большевицького сільського господарства, 3/ для напруження фізичних сил селян - " застосувати індивідуальну та дрібногрупову відрядність на збиральних роботах"; 4/ в разі простою комбайнів - "доз-

волити колгоспам провадити збирання хлібів на відведених для комбайнів ділянках простими збиральними машинами й в р у ч н у "/раніш це заборонялося/; 5/ в сімох південних областях України наказувалося збирання врожаю зернових колоскових культур " простими машинами і в р у ч н у ю провести за 10-12 робочих днів, а в інших областях - не більше як за 13-15 робочих днів "; 6/ разом з тим застерігання проти " випадків неорганізованого вступу колгоспів у збирання врожаю", тоб-то щоб колгоспи, почавши дотерміново збирати врожай, безконтрольно не використали дечого для себе; 7/ рекомендовано " збирання колосків вручную " дорослими й підлітками; 8/ запропоновано підносити до скирти снопи з ближчих 3-4 гектарів в р у ч н у, а з більш віддалених ділянок - " підвозити тяглом, використовуючи на цій роботі п е р е в а ж н о к о р і в к о л г о с п і в і к о р і в о с о б и с т о г о к о р и с т у в а н н я к о л г о с п н и к і в, р о б і т н и к і в та с л у ж б о в ц і в"; 9/ оскільки літо 1947 р. в Україні було дощове, то запропоновано було перебороти й цю несприятливу для зборки врожаю обставину: " провадити збирання і хлібозаготівлі при будьяких умовах. Не посилатися на погану погоду, а пристосуватися до неї і провадити збирання безперервно до повного його закінчення"; порушення цього наказу потягло за собою, несумнівно, жорстокі кари : арешти, заслання тощо. 10/ забезпечити " роботу молотильних агрегатів протягом усього світлового дня ", тоб-то з 4 год. ранку до 10 год. вечора; при браку робочої сили це визначає таку саму тяглість і " соціялістичного " робочого дня селянина; 11/ передбачаючи, що голодні селяни будуть всякими способами красти зерно, Постанова наказувала :" встановити н а й с у в о р і ш и й о б л і к в р о ж а ю на збиранні, молотьбі, очищенні та перевезенні зерна ". Для цього було встановлено архибюрократичну систему. Увесь хліб зважувався на токах біля комбайнів та молотарок; в тойже день одправлявся на заготпункти і в комори за накладними, на яких зазначалося прізвище возія, вагу зерна, назву культури і сорту, там щоразу звірялося вагу хліба за приймальними квитанціями пунктів; по полях їздили весь час об"їздчики, що стежили за " охороною врожаю," щодня обліковували " кількість скошеного і украденого в копи, хрестці та бабки хліба". Навіть наказано, щоб " всі відходи, одержані в результаті очищення зерна після молотьби та комбайнів , звожувати, очищати і прибуткувати." Наслідком такої пильної охорони, несумнівно, були числені засудження с/госп. робітників на ув"язнення й заслання; 12/ запропоновано переглянути й з а т в е р д и т и н а з а г а л ь н и х з б о р а х к о л г о с п і в нові " норми виробітку й розцінки робіт у трудоднях на в с і х збиральних роботах з у р а х у в а н н я м д о с я г н е н ь п е р е д о в и х к о л г о с п н и к і в ", тоб-то підвищення потогонної системи; 13/ наказано " забезпечити в 1947 р. б е з у м о в н е і п о в н е в и к о н а н н я державного пляну заготівель," " розгорнути в 1947 р. хлібозаготівлі з першого дня збирання", організувати повернення колгоспами, радгоспами і селянським господарствами з першого обмолоту одержаної ними н а с і н н е в о ї, п р о д о в о л ь ч о ї і ф у р а ж н о ї позички від держави, а також здачу н а т у р о п л а т и за роботу МТС н а р і в н і з х л і б о з д а ч е ю п о о б о в " я з к о в и х п о с т а в к а х," - виконання цього безоглядного здирства забезпечування щоденним графіком; 14/ використовували " на хлібовивезенні к о р і в колгоспів, а також корів, які належать колгоспникам, робітникам і службовцям"; 15/ харчові аванси в рахунок розплати за вироблені трудодні видавали " в розмірі не більше 15 % від фактично зданої кількості хліба державі"; при тім наказано було

" рішуче пресікати всякі спроби порушення цього закону, притягаючи винних у завищенні цих відрахувань до відповідальности, як за розбазарювання хліба;" всі партійні, радянські, заготівельні й с/господарські органи контролювали видачу колхозникам авансів, щоб вони не перевищили 15 % здачи хліба державі; 16/ так само було організовано "цілодобову охорону бурякових плянтацій ", щоб доконати " рішучу боротьбу з втратами і розкраданням цукрових буряків при копанні, зберіганні й перевезеннях"; 17/ також і щодо " боротьби з втратами і розкраданням картоплі та овочів " було організовано збирання їх так, щоб вся картопля й овочі, накопані за день, просушувалися, перебирання й здавалися в той же день заготпунктам держави або каморам колхозів, за зважуванням, обмірюванням і записами; 18/ для заохочення селян до праці, не зважаючи на всі ці жахливі її умови, було наказано, що " повсякденна політична агітація повинна провадитись б е з п о с е р е д н ь о в п о л і, на т о к а х, у б р и г а д а х, ланках," де виступали змобілізовані концертні бригади, колективи художньої самодіяльности, кінопересувки, пересувні бібліотеки і, розуміється, всякі агітатори - брехунці. Коротко формулювала Постанова сенс всього задуму так : " головне і основне полягає в тому, щоб не допустити втрат при збиранні врожаю," - тоб-то в перекладі на економічну мову - скоротити реальний заробіток селян до крайнього мінімуму. В західних областях УССР зверталося головну увагу на " притягнення куркульських господарств до обов"язкових поставок сільгосппродуктів " / Там же /. Що це означає на ділі, ми знаємо з практики розкуркулення в Україні в 1929-30 р.р.

В агітаційній кампанії навколо жнив було визнано й акцентовано, що " косар і жнець будуть вирішальною силою", тоб-то, що " в цьому році хліб на великій площі доведеться збирати вручну." Тому основний натиск було спрямовано на найбільшу експлоатацію людської сили за директивою : починати роботу на світанку і працювати до пізнього вечора" / "Рад.Україна" 26.VI.47/. На збільшення годин праці доводилося наполягати ще й тому, що по колгоспах не вистачало навіть кіс, напр., на Уманщині їх бракувало щонайменше - 600 штук, в Новомиргородському районі - 1.000 шт, і т.д. / Там же /. Праця на комбайнах провадилася майже цілодобово: " рробочий день починаємо з зорею і кінчаємо далеко за північ", - писав Ф. Жадько, комбайнер Апостолівського району Дніпропетровської області / " Правда Укр." 12.VII.1947 /. Тому повсюди на с/госп. кампанії було мобілізовано тисячі службовців і робітників.

На цю потогонну систему українське селянство відповіло ріжними способами самозахисту, щоб зберігтися від понадсильного виснаження і щоб одержати більшу частку врожая для власного прохарчування. Насамперед, запрактиковано було байкот комуністичної панщини - невихід на колхозну працю, особливо в непогодні дні, що їх було в цьому році багато. В колхозі " Іскра комунізму" Диканського району не вийшло на працю 40 косарів. Тоді компогоняйли скликали в неділю, дозволивши в цей день не працювати / так! /, загальні збори 293 членів цього колхозу, але з"явилося всього 30 чоловіка / " Правда Укр. 12.VII.47/. Так, прямим ухилом від мітінгів українські селяни зберігають себе від психичного пресу агіток. Іншим способом боротьби з компанщиною є самочинне дотримування соціялістичного гасла про 8-годинний робочий день: В колхозі ім. Кірова Сумського району " є немало таких людей, що виходять на роботу о 9-10 годині ранку і попрацювавши годин 6-7, поспішають додому", а " тимчасом 110 працездатних колгоспників сидять вдома " /"Рад.Укр. 16.VII.47/. На житомирщині також " усе лихо - в низькій трудовій дисципліні. Л ю д и в и х о д я т ь н а р о б о т у д у ж е п і з н о і з а к і н -

чують її задовго до заходу сонця. До того ж тут часто справляють усякі свята ",- скаржиться кореспондент " Рад.України " / 2.IX-47 /. Так само в Могилів-Подільському районі -" через низьку трудову дисципліну в молотильних бригадах робота на току починається лише о 10-11 годині дня і закінчується ще до заходу сонця" / Там же /. Очевидно,власна праця вдома для колхозників здається потрібнішою,ніж праця на панщині. Таке приватновласницьке настановлення захоплювало навіть сільських комуністів, напр. " демобілізований фронтовик Сидір Кулик з колгоспу ім. Куйбишева / Глобинського району на Полтавщині/ довгий час уникав роботи на вирішальних ділянках виробництва ", аж доки йому зауважили,що " так не личить комуністові", тоді він " зрозумів,чого від нього вимагає партія " і т.д. / " Рад.Укр. 16.УП-47 /.

Найголовнішим методом боротьби за свою пайку хліба від комуністично-панської"економії" було заниження показників врожайности, бо від фіксацій цих показників залежав обрахунок хлібоздачи державі і т.інш. Тому кметні голови колхозів обстоювали низькі показники, комуністичні ж погоняйли домагалися встановлення якнайвищих. Незабаром комсогоняйли схаменулися,що вони могли б більше видерти з глоток селян хліба, коли б не деякі " керівники колгоспів,які стали на шлях обману держави - на шлях умисного заниження фактичної врожайности". Наприклад, в Старобільському районі колгосп ім. Шевченка визначив врожайність озимої пшениці, жита, овса на 3-4 цент. нижче за дійсну. В артілі ім. К.Лібкнехта врожайність ярої пшениці вдалося знизити н а п о л о в и н у. В артілі ім.Кірова по озимій пшениці замість 18 цнт. показано - 11,8 цнт.,а по озимому житу замість 15 цнт. - 10,7 цнт. В артілі " Шлях до соціялізму " врожайність занижено по житу і пшениці на 7 цнт.по ячменю на 11 цнт. / " Рад.Укр. 16.УП-47р./. Рятувати хліб від комуністичної пельки доводилося також в спосіб проволікання хлібоздачи. Виправдовуючим і підставовим мотивом були дощі,що не давали можливости висушити зерно. Так, в Казанківському районі Миколаївської області було вивезено за другу п"ятидесяту липня лише половину тієї кількости, що було здано в голодному минулому році. В Ново-Одеському районі " близько тисячі тонн зерна осіло в колгоспних токах ". Почавши першими по Чернігівській області жнива, Ніжинський, Варвинський,Срібнянський та Іванцьський райони " затягують початок молотьби і здачу хліба державі "/ Рад.Укр.16.УП-47/. В деяких колгоспах Могилів-Подільського району " по 3-4 доби зовсім не вивозять хліба на пункт заготзерна." 35 колгоспів житомирщини " регулярно зривають графік хлібоздачі", а деякі колгоспи " останнім часом вивіз хліба зовсім припинили" / " Рад.Укр. 2.IX-47/. Вінницька обл. не виконала навіть двох третин серпневого завдання по хлібоздачі. Темпи вивозу зерна послаблювалися щопятиденки. По пшениці хлібоздачу було виконано лише на 57 % / Там же/. Природньо,що зголоднілі й виснажені ненормованою працею селяни прагнули нарешті наїстися хлібом з нового врожаю. Тому голова колгоспу ім. Буьонного Сумської області т. Крючок " обмолотивши частину хліба ... не здав державі жодного кілограма, а роздав зерно на трудодні" / "Рад.Укр.2.IX-47/. Ось такий жахливий порушник сталінського заповіту ! Так само в Липовецькому,чернівецькому і Могилів-Подільському районах констатуються " численні факти розкрадання і приховування хліба"/Там же/.

Нарешті, останнім способом охорони здобутків селянської праці від комуністичного грабунку була запроваджена практика виконувати хлібоздачі,замість пшеницею, - кукурудзою, просом,гречкою. В такий спосіб,наприклад, в Гайсинському районі " в колгоспах осіло коло 300 тонн товарного зерна " /Рад.Укр." 2.IX.47/. Отже,селяни

не поспішали молотити пшеницю й жито, чекаючи достигання пізніх культур - для хлібоздачи.

При такому антикомуністичному настановленні українських селян, доводилося компаганяйлам вживати всяких побічних заходів, щоб прискорити й збільшити хлібоздачи, а саме : будувати криті токи й переносні сушарні для поспішного висушування зерна на току ; примушувати селян носити снопи вручну до току,щоб тягло використовувалося виключно для возки хлібоздачи; гоняти дітей збирати колоски по скошених ланах з обрахунку 10-15 колосків на 1 м² і т. інш. Очевидно, рятування від смерти " колосками " 1932 р. навчило комуністів,що й " колоски " можуть дещо дати ! Ці всі заходи справді дали уряду СССР ті запаси харчової стратегічної сировини,що дали їм можливість з літа цього року підвищити тона в розмовах з державами західнього світу. " Хліб - це теж зброя ! З достатком хліба нам не страшний ніякий ворог ! " ! /" Рад.Укр.16.УП-1947р./ Коли,не зважаючи на масове псування спішно звезеного вохкого хліба, в елеваторах большевиків завантажилися свіжі мільйони тон хліба,вони надбали собі нову міцну підойму для утримання в слухняності / харчовою карткою -/ міських мас робочих і службовиків, а також для р е ч о в о ї д и п л о м а т і ї серед своїх сателітів і в окупованих зонах. З осені цього року совацька дипломатія набуває знову крайньої впертости й зухвалости. Чи переживуть же наші селяни після " врожаю 1947 р." цю тяжку зиму 1947-48 рр. ще неясно. Несумнівно, вони запекло борються з комунізмом за своє існування. Якщо ж " викачка хліба " в кінці 1947 р. буде провадитися в такий спосіб,як в осени 1932 р., то весна 1948 р. може бути страшнішою, ніж весна 1947 р.,коли Україну рятували харчопоставки УРР.

Отже з усього цього ясно, що за всяких умов і ціною всяких народніх жертв"майстри соціялістичного голоду " хочуть самі вижити та ще й утриматися в урядових кріслах.

+
- + x + -
+

В. В.

" ІНТЕРМАРІЮМ "

Подаємо тут лише попередню фактичну інформацію про міжнародню організацію " Інтермаріюм " на підставі книжки " Інтермаріюм", виданої в Римі в 1947 р. Середньо-Европейським федеральним клюбом / " Рома, віа Джузеппе Меркалії, № 15-Е, інт. 7/ в польській мові. Оскільки ця організація складає проекти і одстоює пропозиції, що істотньо зачіпають інтереси України, - маємо на меті в дальшому дати критичну оцінку концепцій " Інтермаріюма."

- о -

На обкладенці згаданої книжки зображено карту " Межимор"я", яке покриває на ній терени таких країн : Албанії, Білорусі, Болгарії, Хорватії, Чехії, Естонії, Литви, Латвії, Польщи, Румунії, Сербії, Словакії, Словенії, України / з Кримом, але без Кубані/ Угорщини, Греції. Під цією картою підпис : " Доля Межимор"я - то є майбутнє 160 мільйонів европейців !" 71 сторінка цього журналу містять в собі: вступ, організаційні підстави / статут /, ідейні засади, декларації федерального осередку в Римі, найважніші декларації федерального осередку в Лондоні, спільні виступи федеральних осередків.

Наскільки можна судити з цих матеріялів, рух і організація " Межимор"я " започаткувалися в Римі. Тут, в скорому часі після закінчення війни, було закладено 18.УІІІ.1945 р. Центральний Европейський Федеральний Клюб з участю представників від албанців, білорусів, хорватів, естонців, литвинів, латишів, поляків, сербів, словенців, словаків і угорців. Головою клюбу став др. Міха Крек, заступником його - Юліуш Понятовський, а секретарями - др. Кирил Зебот і Густав Цельмінш.

В самому ж журналі зазначено, що найстаршим з федеральних осередків є Центрально-Европейський Федеральний Клюб в Лондоні / 32, Стенгоп Гарденс, Лондон Зюд-Вест 7 /. В членстві цього клюбу репрезентовані такі народи : білоруси, чехи, естонці, литовці, латиші, поляки, словаки, українці й угорці. Перша програмова відозва цього клюбу під назвою " Наші цілі" була підписана 12 листопаду 1945 р. такими особами : Евальд І. Якобсон, Юзеф Годлевський, Ерик Марія Галлер, Юліуш Лукасевич, Володимир Лежак-Борін, Карель Лохер, Казімір А. Матуляйтіс, Стефан Поміан, Лев Прхана, Петер Прідавок, Леонід Подграли, Броніслав Скалак, Зденек Сладечек, Володимир Соловій / українець !/, Ян Саріус і Юліус Вентерс.

Федеральний осередок в Сполучених Штатах Америки було утворено в квітні 1946 р. як " федерацію американців центрально і східньо-европейського походження / в Вашингтоні/. В ньому беруть уділ представники : хорватів, литвинів, поляків, сербів, словаків, словенців, українців і угорців. Засадою дії цієї американської федерації " Межимор"я " є " Програмові засади", що їх ухвалено було 10-11.IУ-1946 р. Цей документ підписали представники таких американських організацій : Унія греко-католиків в Сполучених Штатах Америки і Канаді /карпато-русини/ - Стефан М. Ткач, Американська Литовська Рада - Леопольд Сімутіс; Конгрес Полонії американської - Кароль Розмарек; Сербська народня федерація - Д.С. Христофер ; Ліга сло -

вацька в Америці - Петр П. Юрчак ; хорватське об"єднання в Сполучених Штатах Америки і в Канаді - Ян Д. Буткович ; хорватська католицька унія - кс. М.Г. Гранібович ; Український народній союз - Микола Мурашко, Товариство українських католиків в Америці - Богдан Катамай.

В Парижі було закладено в другій половині 1946 р. " Центрально-Европейський Федеральний Клюб," в якому є представники білорусів, естонців, хорватів, литвинів, латишів, поляків, румунів, сербів, словенців, словаків, українців і угорців.

Федеральні осередки в Єрусалимі й Бейруті були зорганізовані в першій половині 1946 р. Вони існують і діють, як і римський і паризький клюби, на підставі " Хартії вільного Межимор"я", що її було ухвалено ще 28 серпня 1945 року. Крім того, в останній час було закладено нові осередки " Межимор"я", в Брюселі, Женеві, Стокгольмі, Лісбоні. Пропагандою ідей " Межимор"я " також займається польська організація " Прометеуш" в Буенос-Айресі /Аргентина/. Організація " Межимор"є " має свої інформаційні органи: 1/ в Римі виходить " Бюлетин Інформаційни Інтермаріум " - вийшли №№ 1-4 ; 2/ в Бейруті - з серпня 1946 р. видається " Бюлетин Інформаційни " ; 3/ Крім того Петро Владарський видав в Римі працю " Нови Лад а засада народности".

Напрямок діяльности " Інтермаріума " вимальовується з його уставодавчих документів в такий спосіб : " Статут Средне-Европейського Федерального Клюбу в Лондоні " визначає, що метою співпраці його членів є " досягнення федерації народів середне-европейських. Така федерація, що спирається на самовизначення, демократію і рівність даних народів, уважається за підставу незалежного існування тих народів. Справедливе і слушне розв"язання всяких політичних, економічних, культурних і суспільних проблем повинно шукатися в інтересі добробуту і поступу даних народів, а рівно і в інтересі Европи, як цілости, та інших частин світу. Льокальні і регіональні порозуміння, сперті на розважному компромисі і добровільному співробітництві, неминуче потрібне для будови міжнародної згоди. Цю мету досягається в спосіб : а/ встановлення спільних засад співпраці між народами середньо-европейськими, з одного боку, і іншими европейськими і позаевропейськими народами, з другого боку; б/ проектування взірця федеральної конституції, що гарантує народам незалежність, політичну і господарську цілість кожного народу - члена федерації ; в/ пропагування тих цілей та способів і засобів для досягнення їх за допомогою дискусій, лекцій, періодичних видавництв, книжок і т.п.; за допомогою культурної діяльности, як виставки, концерти, театральні вистави, громадські зібрання, наукові й культурні конференції, підготовка програми виховання, яка зважаючи на індивідуальні історичні досягнення кожного народу, повинна підкреслювати їх спільні цілі ; г/ підтримування міжнародньої доброї волі для прискорення порозуміння і мирної співпраці в світовому маштабі ". / § 2 /

Основний декляративний документ цього ж Лондонського Федерального клюбу - " Наші цілі " подає свої засадничі міркування в таких сімох пунктах :

" 1/ Середня Европа, тоб-то територія між Німеччиною і Росією, складає природню географічну і господарчу цілість, що є замешканою певною кількістю середніх і малих народів, які мають спільні інтереси і подібну культуру, на підставі чого вони повинні бути зорганізовані на основі федерації. Тільки в такий спо-

сіб Середня Европа перестане бути ареною боротьби великих держав і тереном постійних рухів,що загрожують мирові;

2/ В рямцях федерації Середней Европи кожен нарід буде мати повне право збереження своєї народньої окремішности, вживання й розвитку власної культури і виховання в тому дусі молоді. Існування в сусідстві народів з ріжними індивідуальними характерами є важливим для культурного розвитку людства,будучи одночасно побудником поступу цивілізації. Кожен нарід буде мати також право за власною волею організовувати, за засадами державної конституції, своє релігійне, політичне, суспільне і господарче життя.

3/ Федерація повинна спиратися на основні засади шанування прав вільної людини. Центральна федеративна влада допільнує,щоб ці права були збережені і було утримано внутрішній спокій,що грунтується на засадах християнського милосердя, загальній справедливости і принятого конституційного порядку.

4/ Істота федерації полягає в тому,щоб стосунки між її членами були мирні,оперті на засадах справедливости,порядку і взаємної поваги. Суперечки за кордони - джерело гострих непорозумінь між державами, цілком вільними від всяких зобов"язань - знаходили б в лоні федерації задовольне розв"язання. Це було б зручнішим, коли б питання йшло не стільки про політичні інтереси держав, як про практичні користі народів, що їм федеральна конституція забезпечувала б вільний обмін людей і краму.

5/ Офедерована держава Середней Европи будуть мати спільну закордонну політику.

6/ Спільні оборонні сили федерації прислужилися б для забезпечення світового миру і для забезпечення території федерації від неспровакованої агресії. Навіть найменшого учасника федерації вони забезпечили б від зовнішнього нападу. Той факт,що ці оборонні сили складалися б з ріжних народніх груп і підлягали б спільному контролю, - був би забезпеченням, що їх не було б вжито з метою нападу.

7/ В господарчій ділянці федерація злучиться в єдиний великий господарчий організм декількох країн, що самі є заслабі, щоб бути окремими господарськими одиницями. Це полегшить для малих держав швидкий господарчий розвиток, що його не могли б досягнути, працюючи окремо. Для зовнішнього світу ця федерація була б спільним цілим. Взаємні внутрішні інтереси учасників і пляни урядування цілістю були б полагоджені на підставі окремих бажань. Комунікація провадилася б і розвивалася в інтересах як окремих народів, так і федерації як цілости. Найголовніше,що ця федераційна організація господарства пов"язала б окремі народи з світовим господарством і в такий спосіб причинилася б до міжнародного обміну товарів і до господарчого поступу зацікавлених країн.

Простора декларація федерального Середньо-Европейського клюбу в Римі - "Хартія вільного Межимор"я" з 28.VIII.1945 р. насамперед констатує,що в наслідок другої світової війни всі народи Межимор"я, крім грецького, потрапили з неволі гітлерівської до большевицької / § 1/. Батьківщиною і взірцем тоталізмів - мусолінієвого і гітлерового є большевицький тоталізм. Народи Межимор"я повинні уважати боротьбу з большевізмом своїм головним обов"язком для щастя свого і всього людства / § 2 /. Советський союз знищив засади Атлянтійської Хартії насильною анексією Балтійських держав і Кримським диктатом щодо Польщи й Югославії,запровадивши фактично " сфери впливів" ,що порушують право самовизначення народів і будуть причиною страшніших світових конфліктів в майбутньому / § 3/. Залишення народів Межимор"я під диктатурою Советів визначало б,

що Совети стали б господарем всієї Европи / § 4/. Оскільки концепція " сфер впливів " і організації світової безпеки за взірцем рішень в Дулібартон Оак і в Ялті противні ідеям самовизначення народів і праве їх вільного поєднання в рядах ОН, - то мусить бути виголошено гасло - вільности для всіх народів Европи і світу / § 5/. Щоб забезпечити вільність народам Межимор"я і щоб зміцнити мир в Европі і всьому світі, - треба дбати про утворення на терені Межимор"я федерації, до складу якої увійшли б такі народи : албанський, білоруський, болгарський, хорватський, чеський, естонський, грецький, литовський, латишський, польський, румунський, сербський; словацький, словенський, український і угорський /§ 6/. Всі народи Межимор"я взяті спільною історією, бо за останні віки ці народи боронилися, захищаючи своє існування від зажерливости сусідів - імперіялізмів німецького, російського і австрійського. Всяке поєднання народів Межимор"я служило для їх моральної та культурної користі. Питання долі Межимор"я було причиною світових конфліктів в 1914, 1939, 1941 рр. Тому народи Межимор"я повинні врахувати науку своєї історії та зважати на свій обов"язок уставувати взаємну пошану, ознайомлення з культурними здобутками та поборювати всі прояви національного шовінізму. Історія навчає, що зберігаючи суверенність, потрібну для повного розвитку всіх національних сил, треба, щоб держави Межимор"я співпрацювали в союзі і виступали назовні як одна політична і оборонна цілість /§ 7/. Народи Межимор"я характеризуються своєю демократичністю / 12 % громадян " польсько литовської федерації користувалися повними правами, в той час як в Англії лише 1 %; традиції сербської скупщини ; селянська сербська королівська диваcтія ; демократія карінтійської держави з XIII ст./ та тим, що на 50 - 80 % складаються з селян / § 8/. Народи Межимор"я виявили за 20 років між двома війнами величезну економичну силу, добре розв"язали земельну реформу в Прибалтиці, широко провадили соціяльні реформи, гармонійно поєднували індустріялізацію з хліборобством, ширили кооперативний рух / § 9/. Засадами майбутнього суспільного устрою федерації будуть :

а/ дбання про визволення людини від неволі капіталу і машини в спосіб підтримки малого, по можливості власного, і середнього промислу; б/ дбання про гарантування кожному громадянину праці ; в/ опертя хліборобського устрою на здорові, дрібній, рентовній індивідуальній власності; г/ усуспільнення ключевих галузей промислу за співучасть робітників в управлінні і прибутках підприємств / § 10/. Конфедерація буде спиратися на такі засади : А/ конфедерація повинна забезпечити співпрацю сконфедерованих держав в ділянках : спільної закордонної політики; спільної оборони; керівництва спільними господарчими справами ; узагальнення освіти і культурного взаємообміну між сконфедерованими народами ; Б/ Для здійснення конфедеративних завдань функціонуватимуть такі спільні інституції : а/ для координування закордонної політики - Рада конфедерації, складена з рівної кількости представників від всіх сфедерованих держав ; б/ для координування адміністрації - Виконавчий Комітет конфедерації, що керуватиме спільними інституціями ; для співробітництва культурного, економічного і т.п. в/ для координування законодавства - Міжпарляментарна Унія, складена з делегацій парляментів сконфедерованих держав ; В/ Політичний устрій всіх сконфедерованих держав повинен гарантувати поширювання прав єдиниці / воля думки, релігійного культу, політичних переконань, слова і т.ін./; Г/ Спільна оборона конфедерації за допомогою таких органів : а/ перманентної інституції, утвореної з делегацій генеральних штабів сконфедерованих держав, б/ спільне вище командування на випадок війни, в/ власні збройні сили, утворені з військ всіх сконфедерованих держав / насамперед, летунство і фльоту/ і ця спільна сила повинна стати школою " конфедераційного патріотизму і взаємного пізнання і зближення народів конфедерації "; Д/ державними мовами інституцій конфедерації повин-

ні бути всі мови сконфедерованих народів і мова англійська або французька, як спільна мова / § II/. Всі існуючі спірні питання не виключають співпраці в боротьбі за незалежність всіх народів Межимор"я. Землі народів Межимор"я,що після першої світової війни залишилися за межами окремих його держав, повинні бути повернуті до своїх матерей. Для національних меншостей гарантуватиметься персональна автономія - в ділянці культури, самоврядування, аж до утворення окремих кантонів / § I2/. Виникнення в Межимор"ї сильної конфедерації, не агресивної і не імперіялістичної за своєю структурою, - корисно для миру в Европі, для співробітництва з іншими народами, зокрема з обома англосаксьскими державами в ділянці політичній,економічній і суспільній. Конфедерація Межимор"я положить кінець німецькому імперіялізму на сході і півдні Европи, і відокремлюючи німців від росіян дасть мир і стабілізацію стосунків в Европі.Народи Межимор"я здебільшого словянські, але західної культури і орієнтацій, -тому вони є єдиним можливим сполучником між російським сходом і европейською цивілізацією. Народи Межимор"я будуть прагнути до добрих стосунків з російським народом, якщо він зречеться свого імперіялізму. В разі виникнення загальноевропейської федерації Межимор"я буде готовим і позитивним внеском до зорганізовання Европи як політичної, господарської і культурної єдности на засадах добровільної співпраці всіх її вільних народів / § I3 /.

" Програмові засади " федерації американців середнє і східньоевропейського походження є найкоротшим з усіх уставних документів Межимор"я і має особливий характер за змістом,що викладений в шістьох пунктах : I/ федерація обов"язується дбати про збереження і підтримку американського стилю життя, 2/ схиляти уряд УСА до праці для справедливого й тривалого миру,що спирався б на Декларацію Прав, на Атлянтійську Хартію і чотири свободи; 3/ протидіяти ворожим комуністичним і іншим антидемократичним впливам ; 4/ підтримувати безпеку і добробут Сполучених Штатів через домагання такої політики,що принесла б тривалий спокій всім народам світу, в тому числі і народам Межимор"я з його I60 міл. населення ; 5/ схиляти уряд УСА, щоб він домагався повернення прав і самоврядування тим народам,що їх було насильно цього позбавлено ; 6/ схиляти уряд УСА,щоб він доконав гарантії вільних і несфальшованих виборів в країнах Межимор"я під доглядом міжаліянтської комісії. З цією метою з цих країн повинні вийти советські війська і советська таємна поліція, до чого зобов"язує арт. 6 московської декларації з I943 р.

Діяльність федерації Межимор"я характеризується такою низкою документів,що їх опубліковано в цій книжці " Інтермаріум " :

А/ Римський осередок випустив :

I/ " Після закінчення воєнних операцій " - серпень I945 р. / про мету Межимор"я /.

2/ " Вибори " як знаряддя советського утиску " - з I0.I.I946.

3/ " Апеляція до громадського сумління" - з квітня I946 р. / про генер. Михайловича /.

4/ " Відозва до демократов " -квітень I946./проти інкорпорації прибалтійських держав до Советів/.

5/ " До всіх об"єднань народів Межимор"я на еміграції" з мая I946 р.

6/ " Символ спільної боротьби проти спільного гнобителя" з I7.УП-I946 ./з приводу засуду ген.Михайловича /.

7/ " Про вільність,справедливість,демократію" -з 3.УШ-I946.

Б/ Лондонський осередок випустив :

I/ " Відозва " з березня I945 р./ проти розбору Польщі за рішеннями Ялтинської конференції/ ;

[illegible] I945 [illegible]

2/" До народів Америки "- з грудня 1945 р./заклик до приєднання до Межимор"я, - згадуються, як учасники його і австріяки, що їх пізніше, з невідомих причин, в списку народів Межимор"я вже не вміщують ! /;

3/ " До наших земляків" - з січня 1946 р.

4/ " Меморандум для спеціяльної Комісії УНО для справ втікачів і ДП " - з 11 травня 1946 р./з апелем про захист і опіку над неповоротцями /.

В/ Спільні виступи федеральних осередків :

1/ " Декларація середне-европейського федерального руху" в 4 липня 1946 р., подане в Парижі міністрам В.Британії, УСА, Франції /це є попередження, що " жадна проба дальшого вирішення проблем Середньої Европи на засадах фактичного стану, що його утворено умовами в Тегерані, Ялті, Потсдамі і Москві - не дасть позитивних наслідків і не спричиниться до усталення миру"; цю декларацію підписали клюби в Лондоні, Парижі, Римі і Вашингтоні/.

2/ " Заява середньо-европейського федерального руху" з 12.УШ.1946 р. до делегатів мирної конференції в Парижі./від клюбів в Лондоні, Парижі і Римі /.

3/ " Декларація в справі втікачів з Середньої Европи" з листопаду 1946р./ від клюбів в Лондоні, Парижі, Римі, Бейруті і Вашингтоні /.

- = + X + = -

Подаємо винятки з "Денника подорожі по Австрії і Німеччині" польського публіциста Павла Гостовця, в яких автор порушив проблеми актуальні і цікаві для нашого громадянства.

Редакція.

I.

18 ..... 1946.

Пан М., український поет, мешкає в одному з численних еміґрантських приміщень, в яких кожна кімнатка є приміщенням для одної родини. З коридору входжу до простірної кімнати. Біля стола застаю жінку і двох молодих людей, що є зайняті порядним сніданням. По одному з ліжок ходить говорячи двохрічня дівчинка з золотими льочками, що наразі не виходить з ліжка задля браку черевичків. На одному ліжку спить мужчина, років ок. 40 в чорному вбранню, блідий з темним волоссям, що спадає йому на чоло. То мусить бути пан М. Пізнаю його по конечній для письменника здібности ізолюватися. Прошу, щоби його не будили і розмовляю наразі з молодими людьми. Вони оба були восени 1938 року на Закарпатті і з того часу стало є в дорозі: Прага, Братислава, Відень, Львів, Київ і знову Братислава, Відень. По дорозі побували в німецьких в'язницях і концентраках. На вішаку висять три шкіряні плащі підбиті легким футром. Так виглядає уніформа сьогоднішнього Агасвера. До цього наплечник і вигідні чоботи. Нічого більше.

М. пробуджується. Показується, що наші дороги перехрещувалися в різних місцевостях. М. є від 25 років еміґрантом. Останнею країною, де мав можливість праці протягом кількох років, була Словаччина. Після кожного примусового виїзду переставав він писати і думав, що залишив літературу назавжди, та за якийсь час знову почав писати. Тепер має збірку віршів і розпочав писати повість.

На вікні бачу каталог львівського Українського Видавництва, що його накладом було видано в 1942-43 році кількасот томів, творів найкращих письменників галицьких і наддніпрянських. Переглядаю його з зацікавленням. В цих роках і в цих умовах, коли більша частина української інтелігенції пішла уже в підпілля і приймала уділ в партизанському русі, жадний інший з народів континенту не здобувся на подібне досягнення на літературному і видавничому полі. Більша частина імен є для мене новістю. Розмовляємо про сучасну українську поезію і її парнасизмі. М. дарує мені примірник Камени Миколи Зерова.

- Мені не потрібні жадні книжки. Мій цілий багаж повинен міститися в наплечнику, де вже маю кілька рукописів.

Тому що є соняшна погода, М. бере мене з собою на цілий день в гори. Идемо разом через місто, потім підходимо поволі вгору до засніжених, блискучих на сонці гір.

В розмові показується переді мною поволі окрема і відмінна структура української еміграції. У відрізненні від інших еміграцій

на континенті, еміґрація ця не має характеру воєнного біженства, що про її характер децидує близькість кордону і присутність бензини. Українці вицофувалися протягом 25 років з України до Польщі, з Польщі до Закарпаття і Чехословаччини, звідти до Австрії і Німеччини. На еміґрацію пішла їх ціла інтеліґенція. Нечисленні письменники, що залишилися в краю, або криються серед повстанців, або - як Рильський - мусять в асисті поліції виголошувати на вічах промови проти "бандитів". Завдяки присутности інтеліґенції, на кожному етапі відвороту негайно могли повставати школи, університети, громадські комітети, часописи, видавничі фірми, книгарні, що були перенесені що раз дальше на захід. Навіть в Інсбруку існує вже українська книгарня.

В цих умовах виховалися вже в поході два покоління української інтелігенції. Здається, що в цю хвилину має Україна найбільш незалежну інтелігенцію в Европі. В цій незалежности виховали її совєтські заслання, мадярські і румунські арешти і концентраційні табори німецькі. Хто пройшов цю школу, дуже мало залежний є від огріваного мешкання, сталої платні, бібліотеки і інших користей, що їх приносять компроміси й коляборації.

Мені приходить на думку, що парнасизм українських поетів походить правдоподібно з туги скитальців до всього того, що літературі є найбільш стале і тягле, з потреби продумання наново Віргілія і Горація, що їх вірші більше носимо в пам'яті, аніж в наплечнику. Мимовільно порівнюю продукцію цих письменників - тепер скрізь нелегальних - з продукцією бідною і наївною французької літератури з цих же років, що адже черпає з найбогатшого літературного джерела наших часів.

З М. і його співмешканцями розмовляємо, як старі знайомі. Нас не ділять жадні спогади з 27 років війни й спору польсько-українського, що в цю хвилину для польської і української сторони є цілковито програною. Коли пишу ці слова, чую їх голоси ясні і приязні.

23.....1946.

До переходового табору в Німецькому Музеї в Мюнхені вже від ранку прибувають все нові втікачі з совєтської зони. В приходовій залі можна би було провадити докладну хроніку випадків в цілій Східній Европі. Маю враження, що цим ніхто не цікавиться. Народи Заходу віддали східню частину материку Совєтам, вважають цю справу за зліквідовану і втратили всяку цікавість до всього, що там діється. Яка газета схотіла би друкувати таку хроніку ?

До нашої спальні приходить вранці дезертир з польської народньої міліції. Він є бувшим учнем середньої школи, виглядає на 17 років і є в стані цілковитого вичерпання. Лежачи на дошках оповідає слабим голосом свою сумну історію.

Він був мобілізований літом і по короткому перешколенні приділений до самостійного відділу міліції, що мав завдання поборювати бандитизм. Вкоротці з таким самим більшовицьким відділом його відділ був висланий в Люблинське воєвідство.

-- " Від хвилини виходу з казарм - оповідає - ми не дістали ані одної порції харчів. Наші совєтські товариші, що вже привикли жити на кошт населення, грабували придорожні села. Ми спочатку соромилися грабувати своїх, однак за кілька днів більшість з нас ледви трималися на ногах. Ми почали грабувати на свою руку і так пройшли

більшу частину краю. Врешті ми були перед лісами, де ховалися бандити. Два дні оба відділи посувалися в глибину лісу, що здавався бути цілком порожнім. На третій день ми дійшли до схову бандитів і розпочався бій. Так звані бандити показалися жовнірами далеко краще озброєними і вишколеними, як міліція. Наш відділ був швидко розбитий і втікаючи скоро, залишилося в ньому коло командира тільки около 26 міліціянтів. Не багато краще виглядав також відділ совєтів, що був разом з нами. В цей день я постановив втікати до Німеччини і почав шукати нагоди, щоби не наражувати на переслідування близьких і рідних, тому що родина міліціянтів вважається закладниками."

Зранку іду до приятелів, яких шукаю даремно два дні. На цей раз знаходжу їх дома. Ми йдемо разом до знайомих, що прибули недавно зі сходу. Я слухаю обширного звіту про перебіг випадків на сході Европи до 1942 р. У вечорі щойно повертаю до Німецького Музею, з яким , мимо прохань приятелів, я не хочу розлучитися.

Оповідання моїх нових і старих приятелів руйнують усяку мою доцьогочасну уяву про східній фронт, що був мені знаний до цього часу з воєнних комунікатів і звітів т.зв. військових знавців.

Довідуюся, що криза східнього фронту розпочалася вже в осені 1942р. Причиною цієї кризи була політика партії і війська, що змагало до винищення людей на східніх окупованих теренах. Загрожене населення зачало втікати і скупчуватися в лісовій смузі, що лежить межи Балтийським морем і Карпатами.

Літом 1942 року в лісах повстав партизанський рух. Його першими організаторами були відділи боєвиків-галичан, що по невдачній проклямації незалежности у Львові 1941 року і по німецьких терористичних актах - знайшлося у відкритому конфлікті з окупантами.

Організація повстанців має два поверхи. Перший поверх творить озброєна і вишколена людність терену, що боронила своїх громад і апровізаційної підстави руху. Другий поверх творили летучі відділи, що згромаджувалися в загрожених місцях.

Боронячи лісової смуги, через яку проходили всі дороги, що вели на фронт, повстанці створили в тилах німецької армії організаційні і транспортові труднощі. Реакція німецької армії, карні відділи, палення сел і "нищення" людей не мали успіху. Відтятий від свого тилу німецький фронт змінювався з бігом часу в щораз то тонший ланцюг так зв. "іґельштеллюнґен" / чолові становища/, що їх гарнізони, прив'язані щораз більше до нагромаджених запасів харчів і муніції затрачували здібність свобідних маневрів. Під першим сильнішим напором совєтських військ в 1943/44 рр. фронт цей заломився як хатка з карт протягом кількох тижнів.

Совєтській армії, що надходила вслід за втікаючими німцями рівнож не відповідала присутність в її тилах повстанців. Першим відрухом червоних була спроба ліквідації повстанців "ману мілітарі" / оружною силою/. Слабий успіх цієї спроби і пильні інші завдання, що стояли перед совєтською армією, змусили її до зміни тактики і уникання відкритої війни з партизанами. Війської рперації в більшому масштабі розпочала совєтська армія проти повстанців щойно в жовтні 1945 року.

Не є легкою річчю викликати з лісів і розброїти людей, що протягом чотирьох років боронилися проти німецької армії і за для своєї страшної лісової вільности посвятили свої родини, спалені живцем СС-ами. Щоби схилити їх до виходу зі сховищ, треба було запропонувати щось іншого, як це, що могла їм заофірувати совєтська окупація.

Приклад повстанців найкраще показує границі терору, що впливає найбільше за посередництвом уяви. Зі страху вмирають найчастіше в ліжку, в теплому мешканні. Перед карним відділом всі майже здобуваються на відвагу, заховуючись з гідністю і простотою.

В цілі морального упокорення окупованого терену німці впровадили систему закладників, беззглядно винищуваних разом з родинами, палення сел і масове переселення людности, вдаючись тим самим відразу до середників, що їх Макіявелі вважає останніми ресурсами диктатури, сумніваючися, чи знайдеться багато деспотів, що схочуть втриматися при владі за таку ціну. Границя доцільности терору була швидко переступлена і німці знайшлися супроти волі спротиву, на яку вже не впливала боязнь репресій. Збройний опір і партизанський руз зявилися скрізь, як реакція місцевого населення на безправ'я і жорстокість окупантів.

Свою моральну силу черпав збройний опір звідти, що ясно відповідав на питання надії і волі. " Чи система влади, сперта на насильстві, зможе довго втриматися ?" Це питання було у всіх головах. "Ні", відповідали повстанці, " ця система не зможе утримаматися і ми самі зруйнуємо її або перетриваємо". В їх устах ця відповідь набирала спеціяльної ваги. Повстанці спалювали за собою мости і входили на дорогу дуже небезпечну, що вимагала докладного обрахунку своїх сил і сил ворога. Успіх, хоч би частинний, в їх акції, виказував незамітну перед цим границю могутности найбільших потуг світу і це поширювало надію, чого не могли дати крутійські і нещирі обіцянки найбільших державних мужів.

" Чи мовчазне очікування, в якому перебуває людство континенту, не є вже признанням існуючого стану річей ?" питали інші. " Якщо ми визнаємо, хоч тимчасово, існуючий і накинутий нам часово лад, чи може бути взагалі поворот до свободи колись можливий ?" Багато простих людей думала і думає тепер, що зречення навіть тимчасове з їх прав погрожує їм втратою волі на давший час, і наслідком цього найважнішим завданням континенту є невизнання під жаднсю умовою накиненого ладу. Доки існує збройний спротив, ясним є, що існуючий лад не є тривалим, ані визнаним, як довго так багато молодих і старших громадян посвячують своє життя в протестаційній акції. Тому також засяг руху спротиву є багато ширший, аніж число його активних учасників. Його спомагають усі, що не скапітулювали перед силою і бачать в збройному рухові завдаток повороту до свободи і легальної влади.

Як кожна самочинна народня імпровізація, збройний рух має свої світла і тіні. В його покритих таємницею рядах сидять часто поруч з собою ідеалісти, герої, бандити і провокатори. Його сила - як ми вже згадували - не лежить в натурі його вчинків, але в загальній ситуації, з якої цей рух взяв свій початок.

Нераз ми бачили, що в часах безправ'я і брутальної сили народ добачав своїх оборонців радше в відважних розбійниках, аніж в брехливих суддях і губернаторах, що торгують з царями провінціями. Сьогодні Европа знов увійшла в один з таких періодів.

Такі були підстави повстанського збройного руху на цілому материку. В його східній частині, де утиск окупанта був надто сильний, і традиція нелегальности влади більша, цей рух набрав більших розмірів і заважив - може навіть децидуючо - на виник воєнних дій. Початки збройного руху були подібні до себе скрізь в Европі, його дальша доля однак цілком інша на Сході і на Заході Европи.

На Заході збройний рух дочекався офіційного признання, був засипаний квітами і відзнаками, щоби поволі, разом з поворотом до легальщини зложити в кошарах свою зброю і або увійнти до реґулярної армії, або повернути до цивільного життя... В Східній Европі забракло легальности і інших умов конечних для повороту повстанців. В цій частині Европи рух цей не дочекався ніякого, навіть мовчазного признання. Зупинямося над фактом, що англо-американська преса однодушно називає партизанів "бандитами", "фашистами" і "власовцями", тоді, коли в часі цієї війни рух цей зробив такі великі прислуги аліянтам, паралізуючи внутрі німецьку армію. Самостійний народній рух спротиву против безправ'я і сили не знайшов в опінії Заходу ані признання, ані зацікавлення.

Цей факт каже нам припускати, що існуючий сьогодні розголос межи Сходом і Заходом не кінчається на дипльоматичних непорозуміннях, а сягає далеко глибше. Взаємна погорда і легковажність опанували широкі кола людности, проникаючи аж до глибини лісів і болот, де перед цим ніхто не чув про протиставлення східньої і західньої цивілізації.

Провалля, що відділює сьогодні Схід і Захід поширюється щоденно під нашими ногами. На втікачів зі Сходу дивиться англо-американська окупаційна влада більш менш так, як наці дивилися на жидів і циганів. Справді ще їх не палять по крематоріях, однак - що нераз ясно слідує - відмовляється їм права азилю, старається їх нераз " зо одер зо" - як казав нераз Гітлер - відіслати їх назад за демаркаційну лінію, з цілковитим призирством до людського життя і людської гідности.

Примусова висилка до Совєтів не бажаючих вернутися робітників і полонених дало непередбачені і необчислимі наслідки. Багато з них вже не живе. Інші мандрують безконечними рівнинами, оповідаючи про свою сумну долю... Їх оповідання знаходять більше слухачів, аніж урядова преса. Слухачі пригадують собі, що англійські і американські міністри, вичікуючи терпляче з капелюхами в руках в передпокоях Кремля, не знайшли слів потіхи і надії для громадян Совєтів. " Що мали нам казати ?" питають ці громадяне - "Чи хтось говорить до м'яса ? Ні. Щоби його купити, треба говорити з різником. Англійці і американці їздили до ботька Сталіна, щоби купити наше гарматнє м'ясо і щоби добити торгу, були гтові на всі уступки,а спеціяльно коштом інших країв".

Ті, що приїзджають зі Сходу привозять з собою відголос таких розмов. Не трудно догадатися, як невигідно сьогодні кремлівським володарям бути людьми, які - хоч за високу ціну - продали своїх підданих на гарматнє м'ясо. Їх самозрозуміла іритація знаходить собі вираз в грубіянстві супроти їх вчорашніх союзників і це боронить їх подекуди від таких підозрінь.

Байка про знанавиджеиого капіталіста, що крівавою рукою загортає гроші, здобуті кривдою і примусом, віджила тепер в Совєтах на цей раз без більшого удїлу офіційної пропаганди. Вона є засадничою частиною психологічної підготовки Совєтів до майбутнього конфлікту межи Союзниками.

Чи цей конфлікт настіпить, чи ні, є ясним, що напруження межи аліянтами охопило надто великі маси людства, щоби могло бути тепер зліквідоване щасливою редакцією тої або іншої дипльоматичної формулки. Відносини межи Сходом і Заходом увійшли в стадію " погорди", яка поволі починає переїдати також залишену усіми богами зону совєтських впливів. Може бути, що проминуть покоління, заки ця взаємна погорда устіпить місце якимсь іншим більш людським почуванням.

27..... 1946

" Ви дайтеся йому пізнати", сказав мені випробуваний приятель, даючи мені адресу шмуглярів. В цьму фаху немає нотаріяльних актів, все полягає на взаємному довіррю і інтереси робляться "для особи". Залежно від того, хто ким є, можна з ним закличати ті або інші умови. Тому, заки приступиться до речі, треба "датися пізнати", оповісти щось про себе і про те, як цей світ є створений. Шмуглярі слухають уважно не перериваючи, і залежно від того, що думають про оповідача, приймають або відкидають його пропозицію.

Цей звичай приходить мені на гадку з нагоди моєї зустрічі з совєтським старшиною, що переховується на селі. Молодий, жвавий, пристійний, мій співбесідник є також освічений, тому що закінчив один із радянських факультетів історико-філологічних. Вихваний в умовах, де одне необережне слово може мати необчислимі наслідки, він є дуже обережний в розмові. Дві години ми розмовляли про літературу і університети і щойно після цього осторожного вступу розмова наша має більш живий і свобідний характер.

Зі сміхом розповідає він мені про почести, з якими його зустріли відразу аліянтські старшини, і про несподівану переміну їх відношення, як тільки показалося, що він не хоче повертати на батьківщину.

-- " Тут на Заході є так само, як і в Росії. Від особи, зле баченої в НКВД всі втікають, як від заповітреного. Ніхто не спитав мене навіть, чому не хочу повертати. Самий той факт, що я мушу бути в незгоді з НКВД - вистарчив".

Питаю його, чому совєтські офіцери є проти повороту на Батьківщину. Він відповідає мені обширно, і відмінно від того, що про це звичайно думають тут на Заході, підхвалюючи себе, що совєтські громадяне є захоплені високою життєвою стопою в Західній Европі. Це, що бачили совєтські жовніри в Европі і що маємо тепер перед очима, дійсно ледви чи уповноважнює до таких узагальнень.

Згідно з тим, що мені оповідає мій бесідник, в Совєтах легко було створити дуже енергійну армію, що готова була йти вперед, хоч би на кінець світа. Поліційний терор і утиски прибрали в 1936-39 рр. найбільших розмірів і всі мешканці Совєтів мріяли про залишення мешкання і утечі від очей своїх вартівників. Багато старшин найвищих ранґ і тисячі менше знаних старшин впали жертвою чисток і екзекуції, багато з них було у в'язницях, аж до битви під Москвою. Мій співбесідник усі ці роки також чекав на арештування і мав завжди готовим свій тлумачок. В цій ситуації мобілізацію усі привітали, як день визволення і можливости втечі від небезпеки, що висіла над усіми.

"У війську я виконував службу в розвідчому відділі танкової бриґади. Хоч ніхто цього від мене не вимагав, я старався бути завжди з жовнірами у їх розвідках. Щойно за кілька місяців я почав усвідомлювати собі усю небезпеку зв'язану з таким ремеслом. Але бути самому, перед фронтом, здалека від нагляду - це мені здавалося тепер чимсь захоплюючо-новим. Тут щойно я чувся вільним і відносно безпечним."

Питаю, що думали і що чули старшини, що йшли з в'язниць на фронт.

--" Німці не залишили нам ніякого вибору. Їх побіда була рівнозначна зі смертю і знищенням. Мобілізація принесла нам надію свободи, і цю надію ми були змушені боронити перед Гітлером".

Мій співбесідник гадає, що по тим самим причинам, за-для яких усі привітали мобілізацію, як визволення, демобілізація зустрінеться з великими труднощами. Хто хоче вертати в умови, які були перед війною ? Небезпека чисток і терору здавалася бути закінченою, однак англо-американці достарчили Сталінові стільки лаврів і політичних побід, що його положення тепер є сильно зміцнене і поворот до відносин з 1939 року здається бути конечним. Одинокою можливістю порятунку в цій ситуації може бути нова війна або створення межи алянтами такого напруження, що б унеможливлювало демобілізацію і поворот до передвоєнних відносин. В цих умовах повстала в Совєтах сильна воєнна партія, що стремить до дальших завоювань і до використання межинародньої конюнктури або принаймні до створення ситуації, що вимагає постійного воєнного поготівля, що забезпечувало б армію від чисток і терору.

Супроти такої небезпечної еволюції англо-американці хотіли би усякими способами підтримати Сталіна і політичну поліцію проти військової опозиції. Для цієї цілі хотіли би певно дати сталінському урядові більшу позику а навіть відкрити таємницю атомової бомби. Здається, однак це є сумнівним, чи така політики доведе до бажаних виників, т.зн. до демобілізації і заспокоєння Совєтського Союзу. Сталін не може зречися трону і виїхати до своїх приятелів на Фльориду. Мусить втриматися за всяку ціну при владі. Супроти труднощів, мусить лавірувати, відсувати терміни, нічим не зв'язуватися, зарезервовуючи для себе також можливість станути на чолі воєнної партії.

Наша розмова переходить на інші теми. Молодий старшина розповідає мені про свою маму, що сама одна залишилася після погромів і чисток, і про свої дитячі роки. Слухаючи його, бачу відому мені з давніших років безмежну рівнину, над якою сьогодні розпростерся сумерк саме в південь.

Вертаючи до міста, думаю про наївність політиків, що маневрують в передпокоях диктатора, так, як би рішення про війну і мир лежало в його руках. Диктатор може розстріляти ще один мілійон підданих, але не може ані на хвилю вирватися з описуваного нами стільки разів механізму диктатури. Якщо мій співбесідник мав рацію, то розумію причину песимізму, що шириться сьогодні в Лондоні. Захід зв'язався необережно з чужим собі і незрозумілим механізмом чистої диктатури і його думка - як каже Велс - знайшлася " на шнурку". Яку б не вибрав Захід тактику проти Совєтів - кожна буде недобра.

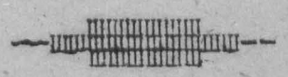

З М І С Т

1. Комунікат ОУ Громадськости . . . . . 3 стор.
2. В. Лісковицький – Майстри соціялістичного голоду . . . . . 4 "
3. Р.В. – " Інтермаріум " . . . . . 15 "
4. Денник подорожі Павла Гостовця . . . . . 21 "